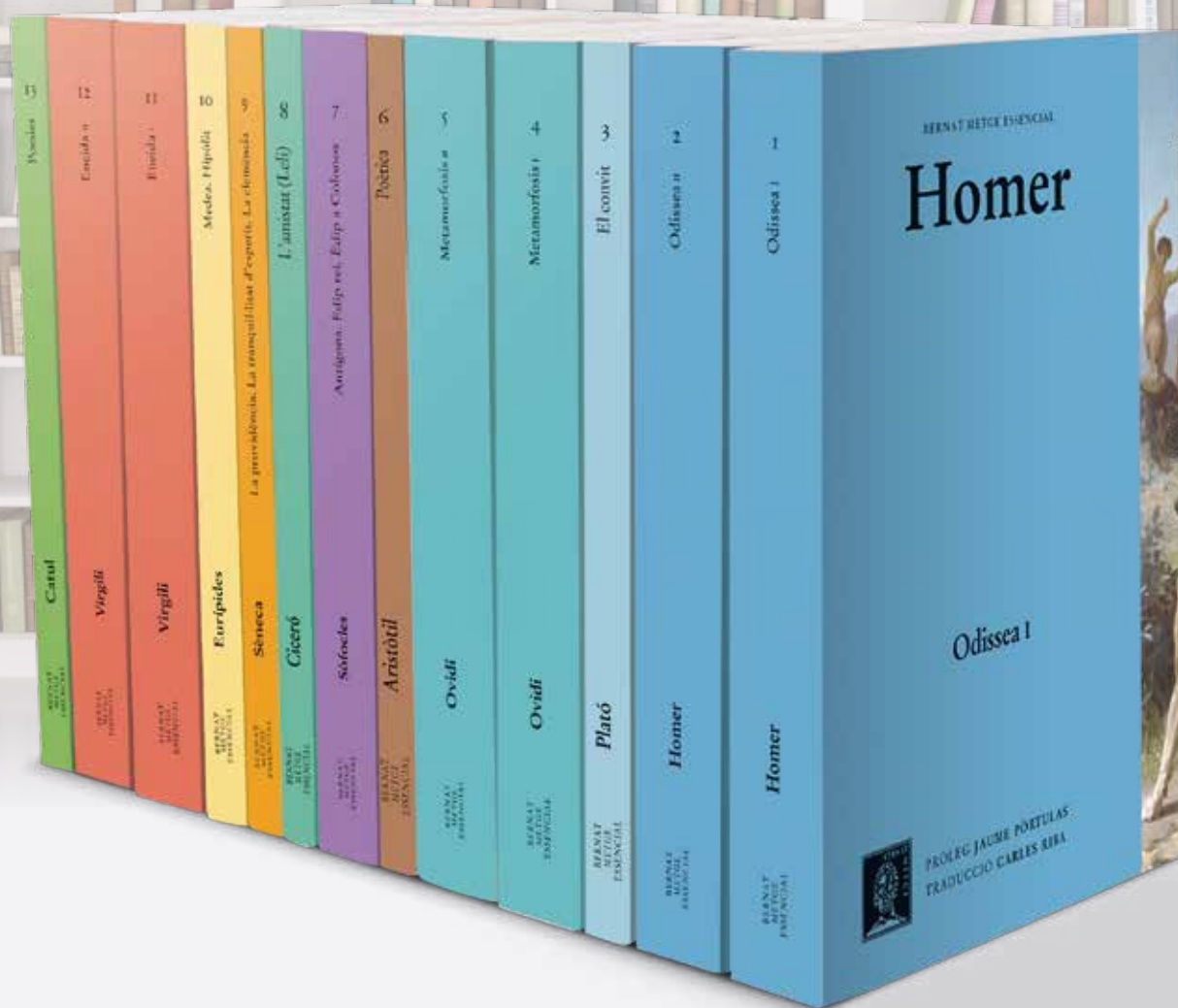

GUIA DE LECTURA DE LA BERNAT METGE ESSENCIAL

Adreçada als docents d'ESO i Batxillerat

Autora:
Margalida Capellà Soler

ÍNDEX

Presentació	1
Homer, <i>Odissea</i>	3
Sòfocles, <i>Antígona</i> , <i>Èdip rei</i> i <i>Èdip a Colonos</i>	11
Eurípides, <i>Medea</i> i <i>Hipòlit</i>	19
Plató, <i>El convit</i>	25
Aristòtil, <i>Poètica</i>	31
Ciceró, <i>L'amistat (Leli)</i>	37
Catul, <i>Poesies</i>	41
Virgili, <i>Eneida</i>	45
Ovidi, <i>Metamorfosis</i>	51
Sèneca, <i>La providència</i> , <i>La tranquil·litat d'esperit</i> i <i>La clemència</i>	57

UNA EDICIÓ BILINGÜE
per poder
comparar
el text original

UNA REVISIÓ
amb pròlegs i
comentaris per
fer aquestes obres
totalment accessibles

PRESENTACIÓ

La col·lecció «Bernat Metge Essencial» aplega en tretze volums **alguns dels clàssics més destacats de Grècia i Roma** en edicions pensades per al públic general, idònies per al públic juvenil, especialment els estudiants de secundària i batxillerat. La col·lecció reuneix **cinc autors grecs i cinc de romans**, i algunes de les seves obres més representatives:

Autors grecs

Homer, *Odissea*
Sòfocles, *Antígona*, *Èdip rei* i *Èdip a Colonos*
Eurípides, *Medea* i *Hipòlit*
Plató, *El convit*
Aristòtil, *Poètica*

Autors romans

Ciceró, *L'amistat*
Catul, *Poesies*
Virgili, *Eneida*
Ovidi, *Metamorfosis*
Sèneca, *La providència*, *La tranquil·litat de l'esperit* i *La clemència*

Cada volum inclou una **introducció** divulgativa, breu, nova, amena i rigorosa, **el text original grec o llatí**, la **traducció al català** (provinent del fons de la històrica col·lecció «Bernat Metge» i, en alguns casos, lleugerament revisada) i les **mínimes notes necessàries** per a la comprensió del text. La Bernat Metge es renova i fa més accessibles els clàssics de la literatura grecoromana, cabdals per entendre la literatura universal.

Aquest fons permanent de clàssics grecs i llatins va destinat al públic en general, a tothom que gaudeixi de la bona literatura i de la filosofia, però és de **gran utilitat a les escoles, instituts i biblioteques escolars**, perquè apleguen obres cabdals de la literatura clàssica grecoromana que es poden llegir i treballar a classe de Cultura Clàssica, Grec, Llatí, Filosofia o Literatura Universal, per esmentar només les més evidents. A més, també poden servir per fer-ne **clubs de lectura** de clàssics a les biblioteques escolars, oberts a tota la comunitat educativa, o bé virtuals, a través de **blogs sobre cultura clàssica** com *El Fil de les Clàssiques* (<https://blocs.xtec.cat/elfildelesclassiques>) o *Aracne fila i fila* (<https://blocs.xtec.cat/aracnefilaifila>), sobre clàssics grecs i teatre com *Literatura grega a escena* (<https://blocs.xtec.cat/literaturagregaaescena>) o de més específics, com ara *Metamorfosejats* (<https://blocs.xtec.cat/metamorfosis>), centrat en la pervivència de l'obra ovidiana. L'entorn virtual és, en aquest sentit, un bon complement a les activitats que proposem en aquesta guia de lectura, que permet compartir l'experiència de la lectura més enllà de les parets de l'aula.

Aquesta tria de clàssics essencials conté obres que encara ens parlen i que tenen molt a dir com a lectors actuals. **Des de l'aula podem ajudar que aquests textos arribin als alumnes** i ho podem fer **de moltes maneres**, des de compartir experiències a la xarxa, fins a fer suggeriments de lectura o treballar-los des de la ludificació o el teatre. Per exemple, es poden fer **jocs literaris** a partir de les

aventures d'Ulisses que narra l'*Odíssea* o a partir del viatge d'Eneas que descriu l'*Eneida* de Virgili; es poden fer **recreacions i dramatitzacions** de les tragèdies de Sòfocles i d'Eurípides, però també de fragments dels diàlegs que presenten *El convit* de Plató o *L'amistat* de Ciceró; es poden fer **cinèforums** a partir de pel·lícules que recreen algunes d'aquestes obres, com ara l'*Odíssea*, la *Medea*, l'*Antígona* o el personatge de Fedra de l'*Hipòlit*; poden servir per promoure **debats** a classe, com ara sobre la violència de gènere o la transexualitat a partir de les *Metamorfosis* d'Ovidi; també poden servir per treballar l'**oratòria**, especialment les obres de Ciceró, Sèneca o de Plató, o per promoure la **creació** en concursos literaris; poden servir per fer **recitals poètics** al voltant de l'amor i el desamor, com l'obra de Catul, o, fins i tot, poden promoure un **diàleg amb algun dels prologuistes o traductors**.

Tots els llibres tenen la seva guia de lectura. No és una proposta didàctica, sinó simplement un acompanyament a la lectura per establir i promoure un diàleg en comú al voltant d'algunes de les obres fundacionals de la literatura occidental. Totes les guies presenten una mateixa estructura. En el primer apartat, la **introducció**, es donen alguns dels motius pels quals es tracta d'obres essencials, i s'aprofundeix en la intenció de l'autor i en allò que aporta la lectura d'aquestes obres. En el segon apartat, l'**autor**, es busca vincular la figura històrica amb la seva obra. Finalment, en el tercer apartat, l'**obra**, es tracta del tema, dels antecedents de la trama, de l'estil, de l'espai i el temps, i de la caracterització dels personatges, i s'ofereix una anàlisi de l'obra. La guia combina informació sobre l'autor i sobre l'obra, amb estratègies d'animació per fer a l'aula i preguntes per als alumnes, i, en alguns casos, inclou mapes, genealogies i imatges.

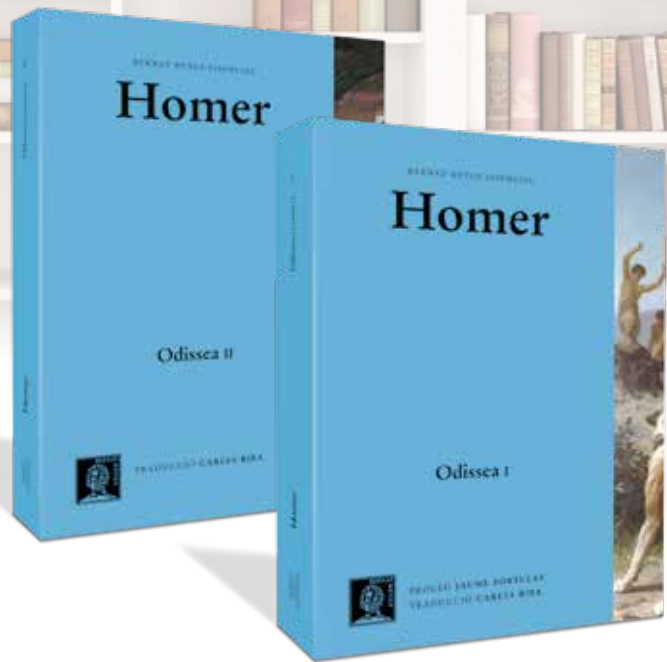
Més enllà de les activitats que proposa aquesta guia, la millor manera d'encarar-se a aquests textos és per mitjà de la **lectura**. Les lectures poden ser individuals o en veu alta, a casa, a classe, a la biblioteca o al pati. La lectura en veu alta —i fins i tot, la lectura dramatitzada dels tràgics o el recital poètic dels poemes de Catul— ens poden ajudar no tan sols a llegir, a vocalitzar i a matisar l'expressió correctament, sinó també a escoltar amb l'orella atenta i a gaudir del plaer que ens expliquen contes o històries, o que ens facin pensar.

A més, la lectura en veu alta permet després comentar-la conjuntament a l'aula. En aquests diàlegs es pot aprendre a estimar la literatura, a adquirir vocabulari, a enriquir l'expressió, a incentivar la creació literària, a conèixer els inicis i la influència posterior dels clàssics grecs i llatins fins als nostres dies, a conèixer les principals obres i autors clàssics, a ser conscients de l'herència cultural, a extreure'n valors universals per viure al segle XXI, a conèixer aspectes de la història social i política de Grècia i de Roma, a reconèixer els principals recursos literaris, a incentivar la lectura en general i aprendre a estimar la literatura, a arribar a conclusions i fer-ne recreacions i dramatitzacions... Aquestes converses són la millor manera perquè els clàssics continuïn vius i ens segueixin interpel·lant.

En aquesta col·lecció no hi són tots els clàssics que cal conèixer. Personalment, i com a autora d'aquesta guia, hi trobo a faltar, entre d'altres, la presència de les dones, dels comediògrafs (com Aristòfanes, Plaute o Terenci), o d'autors com Llucià de Samòsata o d'Horaci. Això, però, és només començar: si estirem bé el fil, un llibre ens acaba portant a un altre. Esperem que ben aviat hi hagi una segona tanda de clàssics essencials que ens apropin a la literatura clàssica i ens ajudin a viure al segle XXI i a entendre millor fenòmens actuals com *Harry Potter* o *Joc de trons*, que tant deuen als clàssics.

Margalida Capellà Soler

Catedràtica de grec, professora de llatí, grec i cultura clàssica
a l'INS Premià de Mar i professora associada a la UAB

HOMER

Odissea

I. INTRODUCCIÓ

El primer i el segon volum de la col·lecció «Bernat Metge Essencial» aplega l'*Odissea*, d'Homer, en la versió definitiva de Carles Riba, amb el text grec original revisat per Francesc J. Cuartero i amb un pròleg de Jaume Pòrtulas.

1. PER QUÈ ÉS ESSENCIAL L'ODISSEA?

L'*Odissea* relata el retorn des de la guerra de Troia fins a Ítaca de l'heroi grec Odisseu, de qui pren nom. Juntament amb la *Iliada*, marca el principi de la literatura occidental, deutora de la tradició oral anterior. Tot i la senzillesa, és una obra mestra, un clàssic que encara ens parla i ens captiva al segle XXI.

L'*Odissea* és un relat d'aventures per terra i per mar que fascinava els antics, per a qui era un pilar fonamental de la seva cultura i educació, en una època en què s'inicia l'expansió dels comerciants grecs per la Mediterrània, per la seva descripció de països llunyans i aleshores exòtics, i que ens fascina a nosaltres per la passió per l'aventura i el risc, l'afany de coneixement, la curiositat intel·lectual... fins al punt que Odisseu (més conegut amb el nom llatí d'Ulisses) ha esdevingut un emblema de l'esperit humà universal d'aventura.

Ens atreu el relat dels contes tradicionals que explica: el conte del príncep que viatja lluny i torna com un pidolaire envellit, sol, i que, amb constància i astúcia, recupera el poder; el del marit absent que retorna, sense ser reconegut, al seu casal i troba l'esposa a punt de tornar-se a casar; l'episodi de Polifem, que és una versió del conte sobre les peripècies de l'heroi que cau en mans d'un gegant, com és el cas de l'ogre i en Polzet, o la baixada al món dels morts.

Com assenyala Jaume Pòrtulas al pròleg, també es pot establir un paral·lelisme entre el grec Ulisses i Gilgamesh, rei d'Uruk, l'heroi de l'epopeia babilònica, que es va haver d'enfrontar amb dues dees, amb Istar, que transformava els homes en animals, talment Circe, i amb Siduri, que vivia en una mena de paradís en una punta de món, com la nimfa Calipso.

Aquest poema ha gaudit d'una gran influència posterior i encara inspira els artistes. Quina empremta ha tingut l'*Odissea* en diferents àmbits: en el lèxic (odissea, mentor, cant de sirenes, entre Escil·la i Caribdis, síndrome d'Ulisses...), en la literatura, en l'art, en la música, en el cinema...?

2. INTENCIÓ DE L'AUTOR

Encara que es fa difícil saber del cert quina era la intenció del poeta (o poetes) que van compondre l'*Odissea*, sembla que el poema malda per netejar la imatge de l'eixelebrat Ulisses, però no mitjançant una idealització banal, sinó fent-la més profunda i complexa. A diferència dels herois homèrics, Ulisses no està disposat a sacrificar la vida per la «glòria immortal», com fa Aquil·les, sinó que més aviat s'esforça amb enginy, astúcia i perseverança per mantenir-la. És un heroi que vol aconseguir el seu objectiu amb prudència, amb flexibilitat, amb resistència, i fins i tot amb engany. És un heroi del seu temps, pertany a una societat en certa mesura més evolucionada, en la qual els antics valors aristocràtics que mouen els herois de la *Iliada* s'han esvaït i han cedit a uns valors gairebé burgesos. Les relacions són a l'esfera privada. Quines són les relacions de pare a fill, de marit a muller, d'amfitrió a hoste, de caminant a pastor, de pícolaire a pícolaire...?

3. QUÈ APORTA LA LECTURA DE L'ODISSEA?

És un viatge de formació i de creixement personal, en què apareixen temes que encara són ben vigents:

- La nostàlgia, un desig molt fort de tornar a la pàtria, al poble o a la llar familiar.
- La nostra Ítaca, un objectiu idealitzat i difícil d'aconseguir que ens empeny a persistir en l'intent d'arribar-hi tot superant entrebancs sense defallir.
- L'astúcia i l'enginy d'Ulisses (i de Penèlope) són qualitats que ajuden a superar les dificultats i els problemes que sorgeixen en la nostra vida. Ulisses esdevé un model de superació personal de les dificultats davant tota mena de situacions. L'estratagema de Penèlope en anar ajornant el casament també és equiparable a la sagacitat d'Ulisses.
- La curiositat i el desig de viure noves experiències es troben en moltes de les aventures d'Ulisses, com en els episodis dels lotòfags, dels cíclops, de les sirenes, de la fetillera Circe o en la baixada a l'Hades.
- Les normes per acollir i oferir hospitalitat a una persona forana i desconeguda: salutació, invitació als nouvinguts, oferiment d'un seient per menjar i beure, preparació d'un bany...
- Saber-se comportar de manera prudent i racional. En general, Ulisses actua amb racionalitat, és prudent i previsor: quan es fa lligar al pal de la nau per evitar sucumbir a l'encís del cant de les sirenes; quan és a l'illa del Sol, ordena als companys de no tocar les seves vaques; quan torna a Ítaca, s'amaga darrere l'aparença d'un pícolaire per poder posar a prova la fidelitat de servents i familiars, etcètera.
- La fidelitat o el manteniment d'un compromís o d'una promesa envers una persona amb qui es té un lligam d'amor, de gratitud o d'honor. La fidelitat de parella de Penèlope i la perversitat dels pretendents.
- La paciència o la capacitat de saber suportar les ofenses i els infortunis.
- La venjança o el dany que es fa a algú per satisfer un ressentiment. Ulisses, sobretot al final, fa justícia pel seu compte i amb la venjança sagnant recupera l'honor, el poder i l'ordre a la seva llar i a la seva pàtria.
- El treball manual com a activitat que dignifica l'ésser humà (una concepció del treball que es podria considerar gairebé burgesa): Ulisses, Penèlope, la princesa Nausica o el vell Laertes també treballen.

En definitiva, l'*Odissea* traspu humanitat per tot arreu amb afició per les petites coses bones del dia a dia, malgrat els infortunis de la vida i del destí. Tots aquests temes es presten a fer, en acabar la lectura, diversos debats a l'aula.

II. HOMER

Des de l'Antiguitat, la tradició atribueix a Homer l'autoria de la *Iliada* i de l'*Odissea*, així com d'altres obres menors (trenta-tres *Himnes*, el *Margites* i la *Batracomiomàquia*). Què en sabem, d'Homer?

III. L'ODISSEA

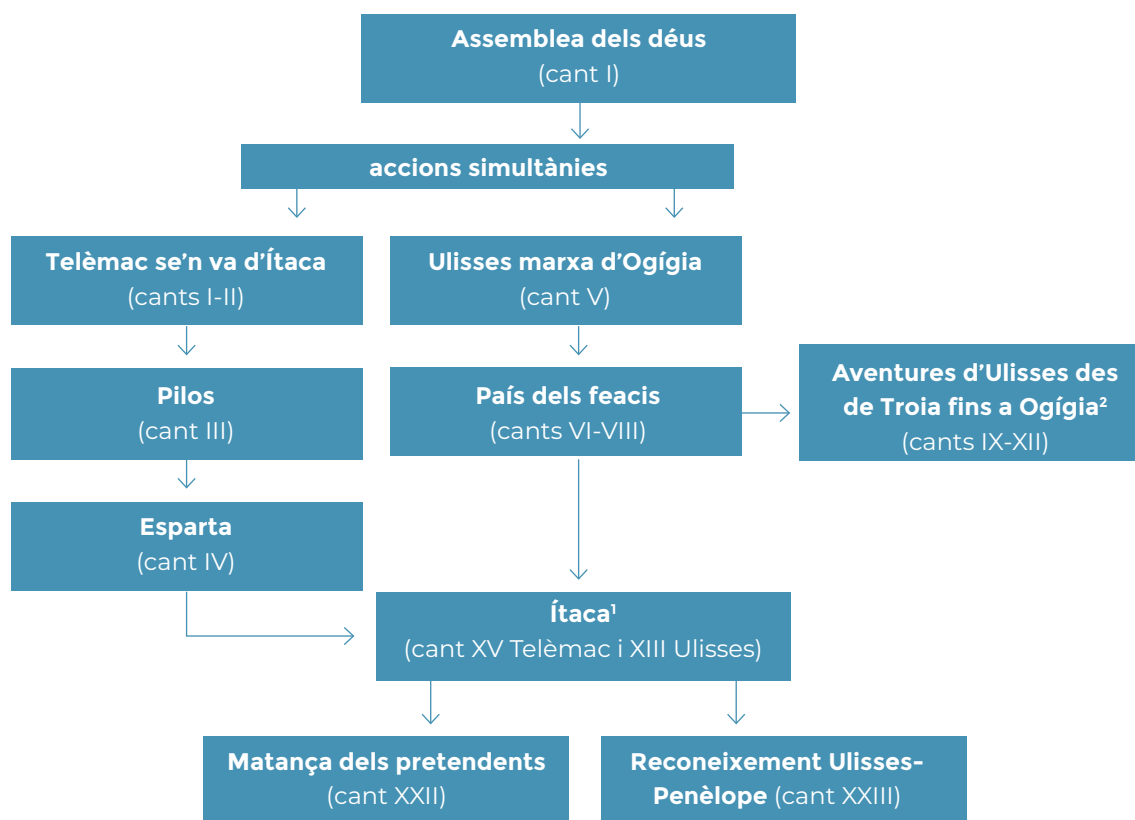
1. EL TEMA

Quin és el tema central de l'*Odissea*? Quins són els motius dominants?

2. ANTECEDENTS MÍTICS I LITERARIS: La guerra de Troia i el retorn

Com que l'audiència ja estava familiaritzada amb la història d'Ulisses, no calia fer cap resum dels antecedents de l'acció ni dels personatges. L'*Odissea* comença en un punt més dramàtic del que seria el seu començament cronològic. Aquesta tècnica es coneix per començar *in medias res* (en llatí, significa 'enmig de les coses'). Quins són els antecedents mítics i literaris de l'*Odissea*?

3. ESTRUCTURA TEMÀTICA

- **Narrador:** Aede que ha invocat la musa perquè canti per boca seva.
- **Desenvolupament lineal.**
- **Geografia real.**
- **40 dies.**

- **Relat dins del relat:** Ulisses explica, en primera persona, les seves aventures.
- **Desenvolupament lineal.**
- **Geografia real.**
- **10 anys.**

4. ELS TEMPS

El temps de l'*Odissea* no és lineal, la narració no avança sense interrupció com a la *Iliada*, sinó que hi ha retrocessos al passat i accions simultànies: l'acció de Telèmac i la d'Ulisses, i la situació de Penèlope a Ítaca. Aquestes accions convergeixen en la venjança final. Quina durada té l'*Odissea*? Com s'entrellacen les tres accions simultànies?

5. L'ESPAI

Mentre que a la *Iliada* l'escenari és únic, la plana de Troia, a l'*Odissea* els escenaris multipliquen. N'hi ha de reals i de fantàstics. La major part dels escenaris odísseics estan situats a l'occident de Grècia.

Observa aquest mapa amb una suposada localització dels llocs ficticis dels viatges d'Odisseu, segons l'*Odissea*. Localitza **Troia, Ítaca, Pilos, Esparta, Micenes, Corfú i l'Olimp...** També el pots trobar aquí: <https://tinyurl.com/y6pnsns4>

6. L'ESTIL DE L'ODISSEA

Defineix l'estil de l'*Odissea* (objectivitat, realisme, ironia, expectació...).

- Tria dues descripcions (d'una divinitat, d'un personatge, d'un paisatge, d'un objecte...) i fes-ne un comentari estilístic (adjectivació, símils, etc.).
- Exemplifica algunes repeticions formulars (versos sencers o final de versos).
- Posa exemples d'epítets, frases fixades, escenes típiques...

7. CARACTERITZACIÓ DELS PERSONATGES. QUI ÉS QUI?

Déus i éssers sobrenaturals. La dea Atenea i les seves intervencions en el desenvolupament de l'acció. Per què el déu Posidó impedeix que Ulisses torni a Ítaca?

Els personatges i la seva acció. De quina manera Ulisses recupera la identitat i l'estatus social? Quin paper tenen els personatges femenins (Atenea, Penèlope, Helena, Arete, Nausica, Circe, Calipso, Anticlea, Euriclea, etc.) a l'*Odissea*?

8. ANÀLISI DE L'ODISSEA PER CANTS

Cant I

Invocació

Si comparem el començament de l'*Odissea* i el de la *Iliada*, també atribuïda a Homer, amb el principi de *Els treballs i els dies* d'Hesíode i el de l'*Eneida* del poeta llatí Virgili, de seguida ens adonem que els proemis homèrics són força més breus.

Quin objectiu presenta la invocació de l'*Odissea* (v. 1-10)? De qui és la responsabilitat de remetre la narració que vindrà tot seguit i la responsabilitat de triar el punt per on començar? En boca de qui ens n'assabentem? La Musa ens continua parlant a nosaltres, lectors del segle XXI, com li demanava la veu anònima al vers 10 del proemi: des d'on sigui, a partir de qualsevol punt —«des d'on ella vulgui»?

El viatge de Telèmac

L'assemblea dels déus (*volum I, pàg. 23-31*). Després de gairebé vint anys fora de casa, Ulisses s'ha quedat completament sol. Qui el reté a l'illa d'Ogígia? Què decideixen els déus reunits en assemblea a l'Olimp? Quin déu no hi està d'acord? Com aprofita Zeus l'absència d'aquest déu?

Els consells d'Atena a Telèmac (*volum I, pàg. 31-41*). Un cop presa la decisió a l'Olimp, per part dels déus, de permetre el retorn d'Ulisses a la seva pàtria Ítaca, què fa la deessa Pal·las Atena?

El festí dels pretendents (*volum I, pàg. 41-47*). Al banquet dels pretendents, que han pres possessió del palau d'Ulisses en la seva absència, l'aede Femi prossegueix el cant de les aventures dels aqueus a Troia. Qui el fa callar i per què? Telèmac no entén la prohibició de Penèlope i li mana callar i ocupar-se de feines de dones (cant I, v. 356-359). Quin epítet rep Penèlope al v. 432? Quina importància té aquest epítet amb relació al retorn d'Ulisses? Què anuncia Telèmac als pretendents després de fer callar la seva mare?

Cant II

Junta dels itaqesos (*volum I, pàg. 49-73*). L'endemà, Telèmac es vesteix i ordena als heralds que convoquin els homes d'Ítaca perquè assisteixin a l'assemblea. Qui presideix l'assemblea dels itaqesos i amb quina intenció? Quin dels pretendents ataca Telèmac amb vehemència? De què l'acusa? Després de la rèplica de Telèmac, quin prodigi, enviat per Zeus, anuncia la mort dels pretendents? Qui l'interpreta? Què demana finalment Telèmac a l'assemblea i qui li dona suport?

Cant III

A Pilos (*volum I, pàg. 75-97*). Després d'haver navegat tota la nit, Telèmac i els seus arriben a Pilos i hi troben el rei Nèstor celebrant un sacrifici en honor de Posidó. Participen en el banquet i, en acabar l'àpat, Nèstor els fa preguntes. Què fa Nèstor quan s'assabenta de qui és Telèmac?

A Esparta (*volum I, pàg. 97-101*). Després de fer nit a casa de Díocles, rei de Feres, on arriben Telèmac i Pisístrat, el fill de Nèstor? Amb qui es volen trobar i per què?

Cant IV

[A Esparta] (*volum I, pàg. 103-137*). Quan arriben al palau del rei Menelau (Menelaos) a Esparta, quina celebració hi té lloc? Qui reconeix Telèmac? Com apaivaga el seu dolor? L'endemà, quan parlen, de què tracta la narració de Menelau? Quina història explica Helena sobre Ulisses a Troia?

L'emboscada dels pretendents (*volum I, pàg. 137-149*). Ara que sap que el seu pare no és mort, sinó que és a l'illa d'Ogígia ben viu, però retingut per la nimfa Calipso, Telèmac expressa el desig de marxar d'Esparta de seguida. Hi ha un canvi d'escenari. On transcorre ara l'acció? I què succeeix? Què passa quan Penèlope s'assabenta del parany dels pretendents per instigació d'Antínoos?

Cant V

Les aventures d'Ulisses

La cova de Calipso (*volum I, pàg. 151-163*). L'assemblea dels déus desencadena una doble acció: d'una banda, el viatge de Telèmac a la recerca de notícies del seu pare i, de l'altra, la marxa d'Ulisses de l'illa de Calipso i la seva arribada al país dels feacis. Aquestes dues accions simultànies es

presenten de manera successiva, a causa de la impossibilitat que té el poeta èpic de fer transcórrer dues accions al mateix temps. Un cop adoptada, doncs, la decisió a l'Olimp, Atenea, d'una banda, pren l'aparença de Mentès i se'n va a Ítaca per donar instruccions a Telèmac, i, de l'altra, indueix Zeus a decretar la tornada d'Ulisses. Quina ordre dona Zeus a Hermes, el missatger dels déus? Com reacciona Calipso davant l'ordre de Zeus? Creus que seria més lògic que la invocació inicial de l'Odissea anés al principi del cant V? Per què?

El raig d'Ulisses (*volum I, pàg. 163-177*). Calipso, contrariada, anuncia a Ulisses que ha arribat l'hora de la seva partida, l'instiga a construir una embarcació i li dona queviures i roba perquè pugui emprendre el viatge. Abans de marxar, li anuncia que encara haurà de patir molts mals i li ofereix, en un últim intent de retenir-lo, el do de la immortalitat si es queda amb ella. Ulisses s'estima més anar-se'n i salpa amb vent favorable, i navega durant disset dies. Qui el salva d'un naufragi? On arriba el divuitè dia?

Cant VI

L'arribada entre els feacis (*volum I, pàg. 179-197*). A la terra dels feacis, qui el descobreix? Quina divinitat provoca aquesta trobada? Quina actitud manté la princesa feàcia amb relació al foraster, que contrasta amb la de les seves companyes?

Cant VII

L'entrada al palau d'Alcínoos (*volum I, pàg. 199-217*). Nausica proporciona a Ulisses vestits i menjar, i li indica el camí de la ciutat. Li aconsella que, per evitar enraonies, la segueixi a distància i s'espera en un bosquet sagrat d'Atenea, a l'entrada de la ciutat. Després de contemplar el meravellós jardí del palau d'Alcínoos, Ulisses, cobert per l'espessa boira d'Atenea, entra al palau sense que ningú pugui veure'l. En arribar davant la reina Arete, el núvol es dissipa i s'adreça a ella amb súpliques. És atesa la súplica d'Ulisses al palau d'Alcínoos?

Cant VIII

Presentació d'Ulisses als feacis (*volum I, pàg. 219-233*). Com és acollit Ulisses pels feacis?

Els amors d'Ares i Afrodita (*volum I, pàg. 233-251*). Després dels jocs atlètics, Alcínoos manifesta a Ulisses que els feacis prefereixen les diversions de palau i no pas jocs violents. Quin és el tema de la melodia que canta l'aede Demòdoc? Què provoca en Ulisses? Sobre què canta a continuació?

Cant IX

Cícons i lotòfags (*volum I, pàg. 253-257*). El rei Alcínoos s'adona que el seu hoste plora i li pregunta qui és i d'on ve. Ulisses comença a explicar les seves aventures, que constitueixen el contingut des del cant cinquè fins al vuitè. En aquest punt, la narració, en comptes d'avançar cap al desenllaç (l'arribada a Ítaca), torna cap enrere: el mateix Ulisses explica totes les aventures que ha viscut des que va partir de Troia. Comença la narració amb l'arribada d'Ulisses amb les seves naus a Ísmaros, la capital del país dels cícons, des d'on navegaran cap a les terres dels lotòfags. Quines aventures viuen Ulisses i els seus companys en aquests països?

El Cíclop (*volum I, pàg. 259-283*). Amb quines intencions desembarca Ulisses a la terra dels ferotges cíclops? Com acaba l'aventura d'Ulisses i el cíclop Polifem? Quines conseqüències té aquesta trobada per al retorn d'Ulisses i els seus companys a Ítaca?

Cant X

Èol i els lestrígons (*volum I, pàg. 285-293*). Ulisses arriba a l'illa Eòlia. Quin déu hi troba? Com tracta Ulisses? Què provoca la insensatesa dels seus companys? Quan arriben a Telèpil, al país dels lestrígons, quina desastrosa aventura els passa?

Circe (*volum I, pàg. 293-311*). Ulisses, amb l'única nau que li queda, arriba a l'illa Ea, on viu la fetillera Circe. Com són rebuts els exploradors d'Ulisses quan arriben al palau de Circe? Quin encantament els fa la fetillera? Què passa entre Ulisses i la fetillera Circe?

La consulta dels morts (*volum I, pàg. 311-317*). Aconsellat per Circe, Ulisses desembarca, amb els seus companys, a la terra dels cimeris, i disposa el sacrifici per evocar les ombres dels morts.

Cant XI

[**La consulta dels morts**] (*volum I, pàg. 319-353*). Quins herois i quines heroïnes s'acosten a Ulisses? Què li prediu l'endeví Tirèsias? Com afirma l'endeví que morirà l'heroi?

Cant XII

[**La consulta dels morts**] (*volum I, pàg. 355*). Per què Ulisses i els seus companys tornen a l'illa de Circe? Quins consells dona Circe a Ulisses? Són diferents dels de Tirèsias?

Les Sirenes, Escil·la i Caribdis (*volum I, pàg. 355-373*). Seguint els consells de Circe, què fa Ulisses quan passa per davant de l'illa de les sirenes per no sucumbir al seu cant encisador? Què succeeix quan passa prop d'Escil·la i Caribdis?

Les vaques del Sol (*volum I, pàg. 373-379*). Després de l'estada a l'illa del Sol, Zeus desencadena sobre la nau d'Ulisses una tempesta terrible. Per què? Com aconsegueix salvar-se Ulisses?

Cant XIII

El darrer pas de mar (*volum II, pàg. 13-23*). Després d'oferir-li nous presents, els feacis s'acomiaten d'Ulisses amb un darrer banquet. Una nau el trasllada a Ítaca. El viatge dura una nit. Els hospitalaris feacis el deixen adormit a la platja, juntament amb tots els regals. De retorn cap a Feàcia, Posidó petrifica el seu vaixell. Per què ho fa?

La venjança d'Ulisses

L'arribada a Ítaca (*volum II, pàg. 23-37*). Quan es desperta, Ulisses no reconeix que es troba a Ítaca. Qui li confirma que és a Ítaca i l'ajuda a amagar els regals dels feacis que portava? Què planegen? En què transforma Ulisses? Cap a on li aconsella que es dirigeixi?

Cant XIV

Conversa d'Ulisses amb Eumeos (*volum II, pàg. 39-61*). Transformat en un vell esparracat perquè ningú no el pugui reconèixer i seguint els consells d'Atenea, Ulisses es dirigeix a la barraca del porquerol Eumeu (Eumeos). De què parlen? Com l'acull el porquerol?

Al camp (*volum II, pàg. 61-67*). Arriba la nit i, amb ella, un vent fred. Per què explica el fals captaire la història del mantell?

Cant XV

El retorn de Telèmac (*volum II, pàg. 69-85*). Telèmac, induït per Atenea, torna a Ítaca per Pilos, on acull l'endeví Teoclimen, el qual, desterrat d'Argos, li suplica que el deixi pujar a la seva nau. Què li augura l'endeví?

Al camp (*volum II, pàg. 85-99*). Ulisses continua a la cabanya d'Eumeu i comprova la bondat del porquer. Quina és la història d'Eumeu?

Cant XVI

Ulisses reconegut per Telèmac (*volum II, pàg. 101-127*). Quan Ulisses es descobreix davant del seu fill Telèmac, què maquinen plegats?

Cant XVII

A la ciutat (*volum II, pàg. 129-161*). Acompanyat per l'endeví Teoclimen, Telèmac es dirigeix al palau per informar Penèlope del seu viatge a Pilos i a Esparta, on Helena li va predir la mort dels pretendents i Menelau el va informar que Calipso retenia el seu pare a l'illa d'Ogígia. Quan Ulisses, disfressat de pidolaire, i el porquerol Eumeu entren a la ciutat, amb qui es troben, que els insulta i els maltracta? Qui reconeix Ulisses davant la porta de palau tot just abans de morir? Quan Ulisses va a pidolar a la gran sala de palau on els pretendents celebren les seves festes, com es comporten amb ell?

Cant XVIII

Pugilat d'Ulisses contra Iros (*volum II, pàg. 163-187*). Telèmac i Penèlope renyen Antínoos

pel seu comportament insolent amb Ulisses-captaire. Iros, captaire d'Ítaca, intenta fer fora Ulisses-captaire del palau. Comenta l'episodi que enfronta Ulisses amb el captaire Iros.

Cant XIX

[**Pugilat d'Ulisses contra Iros**] (*volum II, pàg. 189-191*). Amfínom, el millor dels pretendents, felicita Ulisses-captaire per haver vençut Iros. Què aconsella Ulisses a Amfínom quan aquest pretendent li ofereix pa i vi?

Conversa d'Ulisses i Penèlope. El lavatori: Ulisses reconegut per Euriclea (*volum II, pàg. 191-221*). Després de retirar les armes, Telèmac se'n va a dormir i Ulisses-captaire espera la seva esposa Penèlope. Sense donar-se a conèixer, Ulisses parla amb Penèlope sobre el seu retorn. Ella li ofereix bany i lloc per dormir. Què descobreix Euriclea quan renta els peus al captaire?

Cant XX

Abans de la matança dels pretendents (*volum II, pàg. 223-245*). Ulisses-captaire ha de controlar el seu ànim i la seva ràbia contra els pretendents abans de consumir la venjança. Com s'adreça al seu cor? Amb quin animal el compara i per què? Els pretendents exigeixen a Telèmac que lliuri la seva mare a un d'ells. Quin conflicte sorgeix entre Ctesip, un dels pretendents, i Ulisses-captaire? Quina resposta hi dona Telèmac, en defensa de l'hoste?

Cant XXI

El concurs de l'arc (*volum II, pàg. 247-267*). Penèlope, inspirada per Atenea, proposa una prova als pretendents consistent a tensar l'arc d'Ulisses i a fer passar una fletxa per l'ull de dotze destrals posades en fila. Quina importància té en el desenllaç de l'obra la prova de l'arc? Com aconseguix participar-hi Ulisses?

La matança dels pretendents (*volum II, pàg. 267-271*). Ulisses-captaire agafa l'arc i, després de tensar-lo, mata amb una fletxa l'insolent Antínoos. Per què Eurímac no aconseguix tranquil·litzar Ulisses? Quina solució li proposen a Ulisses els pretendents temorosos?

Cant XXII

[**La matança dels pretendents**] (*volum II, pàg. 273-295*). Després d'Eurímac, Ulisses mata Amfínom. En acabat, Telèmac va a buscar les armes. Per què mor el cabrer Melanti? Qui se salva de la matança i per què?

Ulisses reconegut per Penèlope (*volum II, pàg. 295-301*). Després de matar els pretendents i els servents infidels, què fa Ulisses? Per què necessita l'ajuda de la seva dida, Euriclea?

Cant XXIII

[**Ulisses reconegut per Penèlope**] (*volum II, pàg. 303-319*). Ulisses, un cop morts tots els pretendents i els servents infidels, es presenta davant de Penèlope amb aspecte juvenil i li narra totes les aventures que ha viscut des de la caiguda de Troia fins que ha arribat a Ítaca. Penèlope, per sortir de dubtes, a quina prova decisiva sotmet el seu espòs?

Marit i muller (*volum II, pàg. 319-323*). Ulisses, després de relatar a la seva esposa totes les vicissituds viscudes durant el seu llarg viatge, cau en un son profund i reparador. L'endemà al matí, quin pla explica a la seva muller?

Cant XXIV

Segona evocació dels morts (*volum II, pàg. 325-335*). Hermes condueix les ànimes dels pretendents a l'Hades. Amb qui es troben allà?

Ulisses i Laertes (*volum II, pàg. 337-347*). Després de retrobar-se amb la seva esposa, Ulisses s'ha posat en camí per visitar Laertes, el seu pare, a qui troba cansat i trist per l'absència del seu fill. Com li anuncia Ulisses el seu retorn i com reacciona el seu vell pare? Quina història li explica Ulisses perquè Laertes el reconegui?

Les paus (*volum II, pàg. 347-355*). Finalment, es restableix la pau. Qui evita una guerra civil a Ítaca després de la mort dels pretendents? Per què és important que es restableixi la pau?